

ששומעים עשרה את גוף הקול שלו, אבל כיון שמעורב בו קול פסול (מהרמקול) לא מועיל, וכמבואר היטב בתוס' סוטה דף י"ז (ד"ה כתבה) שקול שיוצא מפסול וכשר, מתערב הקול הכשר בפסול ואינו מועיל, וכשמשיע ברכות החופה והנישואין ע"י רמקול הרי היא ככלה בלא ברכה האסורה לבעלה כנדה (שי"מ דבלא ברכה היינו כפשוטו בלא ברכת נישואין עיין ב"ש ר"ס נ"ה), ותמהתי שלא מפרסמים ומוחים בדבר זה שהרי קרוב הדבר שמוציאים ברכות לבטלה.

אמנם לענ"ד אמת נכון הדבר שראוי למנוע הרמקול בברכת חופה ונישואין, ואף שבלי רמקול לא ישמעו כל הקהל, דהא אין צריך שכולם ישמעו ודי בעשרה שומעין, מ"מ כיון שלא נהגו העולם ליזהר בזה, ומברכין חופה ונישואין ברמקול, נראה ללמד זכות ליישב מנהגם, דיש לחלק בין מקום שהשומעים צריכים לברך בעצמם אלא שיוציאים יד"ח ע"י המברך מדין שומע כעונה, דאז אין יוצאים יד"ח כששומעים ע"י רמקול כיון שאינו שומע הדיבור עצמו ול"ש דין שומע כעונה, לבין מקום שאין השומעים חייבים לצאת הברכה מדין שומע כעונה, אלא רק צריך שישמעו הברכה גרידא, די"ל דכיון שהוא דין שמיעה גרידא, שאין ענינו אלא כדי שידע מה שדיבר חברו, ע"כ סגי אף כששומע קול אחר הנוצר מקול המדבר (הנשמע בשעה שמדבר), שגם בזה יודע מה דיבר חברו.

ומעתה בברכת אירוסין נראה דלדעת הרמב"ם דהוי ברכת המצוות כמבואר בדבריו (פ"ג מאישות הכ"ג) ודאי החיוב לברך מוטל רק על החתן דהוא מקיים המצוה, אלא שתיקנום לכתחילה לברך במעמד עשרה, וע"כ יש לומר שמועיל גם ברמקול כיון שהחתן דעומד סמוך להמברך ודאי שומע את קולו ממש (ולא חיישי' למש"כ דשומע קולות מעורבים

אינו יוצא יד"ח), ויש ג"כ עשרה ששומעים, דאף ששומעים ע"י רמקול סגי בהכי כמ"ש, ואף להרא"ש שהוא ברכת השבח וחיובו אינו רק על החתן בלבד אלא על כל המשתתפים, מ"מ יש לצדד דאי"ז חיוב על כאו"א מהנמצאים בבית אירוסין לברך ויוציאים יד"ח בברכת המברך מדין שומע כעונה, אלא גדר חיובם כך שעל המשתתפים לדאוג שאחד מהם יאמר השבח ושאר המשתתפים ישמעו, וע"כ שפיר מהני ע"י רמקול וכמ"ש.

וברכת הנישואין, אף דיש פוסקים שצריך כל אחד מהמשתתפים לצאת יד"ח בברכת המברך, אולם לא נהגו העולם ליזהר לכוון לצאת יד"ח, ונראה דסברי דאין חובת ברכה על כאו"א מהמשתתפים וכשמברך האחד מוציא השאר מדין שומע כעונה, אלא גדר חיובם הוא שעל המשתתפים לדאוג שאחד מהם יאמר השבח ושאר המשתתפים ישמעו, ובזה גם מהני כשמברך ע"י רמקול וכמ"ש.

ולכן אף שאני לעצמי נזהר שלא לברך כשמציעים לי לברך ע"י רמקול, אמנם איני מוחה בזה ובפרט שכבר דשו כן רבים ומסתמא סומכין על מה שהבאנו לעיל.

ומיהו לגבי אמירת החתן "הרי את מקודשת" ע"י רמקול ודאי מועיל, דאף דבעינן עדים שישמעו, מ"מ כיון שברור לעדים שאמר כן ודאי מהני.

סימן רסב

האם ראוי לספרדים לנהוג בחדר יחוד

מנהגינו שאחר החופה מתייחדים החתן והכלה בחדר, שאנו חוששים לשי'

הרמב"ם שחופה זהו יחוד, אבל אצל הספרדים לא נהגו לעשות כן. ועובדא אירע אצל חתן בחור ישיבה ספרדי שרבותיו ראשי הישיבה הפצירו בו שלא ינהוג כמנהג אבותיו בני ספרד, רק יתמיר לנהוג כמנהגינו שאחר החופה מתייחדים עם הכלה בחדר כדי לצאת שיטת הרמב"ם שחופה זהו יחוד.

ולענ"ד נראה דאין להפציר בבחור ספרדי לשנות ממנהגם שלא להתייחד עם הכלה, שאצלנו שנוהגים שהחתן והכלה מתייחדים בחדר לזמן, ישנם חתנים שמתחממים ובאים לידי הו"ל רח"ל. ואולי מה"ט נהגו אצל הספרדים לא להחמיר לצאת השיטות שחופה זהו יחוד, שחששו שזהו חומרא שעלול להביא לידי מכשול וכמ"ש. וכ"ש לפי מה שנתפשט בזמנינו להתייחד עם הכלה לשעה ויותר, בודאי ראוי לחשוש שיבוא לידי הרהורים ר"ל. ולכן אני אומר שאם הוא ספרדי ורוצה לנהוג כאבותיו אין להפציר בו לנהוג לשנות לנהוג כמנהגינו, רק כ"א ינהג כאבותיו, שדי לנו האשכנזים שאנו חייבין לא לשנות ממנהג אבותינו שמתייחדים אחר החופה, אבל ספרדים שלא נהגו כן למה לנו לשנות אצלם לנהוג בחדר יחוד, שהמנהג עלול להביא לידי מכשולות וכמ"ש.

[וכבר ביארתי במק"א (עין מוע"ז ח"ד סי' רפ"ו בהגה"ה ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' שצ"ח) שגם לשיטת הרמב"ם דחופה זהו יחוד, מ"מ הנישואין התחילו במה שמכניסה לחופה תחת יריעה הפרוסה ע"ג כלונסאות (הקרוי בלשונינו חופה), שזהו הכנסה לרשותו וקנאה או לכל זכות שיש לו בנישואיה (כליורשה ומעש"י), ורק לענין היתר ביאה באשתו לזה לא מהני הכנסה לרשותו וצריך לזה יחוד. ולכן גם לשיטת הרמב"ם אפשר לברך ברכת נישואין תחת חופה שלנו עיי"ש].

וגם אצלנו האשכנזים שנהגנו להקפיד להתייחד ייחוד גמור הראוי לביאה (עין ב"ש סי' נ"ה סק"ב), די בכך שיתייחדו רק כחמש מינוט שזהו שיעור ייחוד הראוי לביאה, ומיד יכנסו המחותנים, וכל יתר כנטול דמי, ולא כמנהג שנתפשט אפי' אצל בני תורה שהחתן והכלה מבליים בחדר יחוד זמן ארוך בקירבה גמורה, והלואי שנוכל לבטל המנהג.

ורע דיש ליתן טעם למנהגם של הספרדים שלא להתייחד בחדר אחר החופה, די"ל דס"ל דבלא"ה בחדר יחוד שלנו אין מועיל לצאת שיטת הרמב"ם שחופה זהו יחוד, ורק בגמור החתונה כשהולכים לביתם ומתייחד עמה זהו יחוד המועיל לעשותה נשואה לשי' הרמב"ם. דהנה לשון הרמב"ם (רפ"י דאישות) הוא "עד שיביא אותה לביתו ויתייחד עמה ויפרישנה לו ויחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה בכל מקום", ומבו' מלשונו דלא סגי כשמתייחד עמה בכל מקום שהוא, אלא צריך להתייחד עמה בביתו. וי"ל דבמה ששוכר החדר היחוד אינו מועיל להחשיב שהתייחד עמה "בביתו", דביתו היינו המקום שדר בו בקביעות (והיינו שישהה במקום היחוד לכה"פ ללינת לילה), אבל חדר יחוד ששוכרו לשעה מועטת, אי"ז הבית שדר בו ולא מועיל מה שמתייחד עמה שם. (מיהו א"א לפרש בכוונת הרמב"ם דצריך להתייחד דוקא בבית שלו ואם אין הבית שלו לא מועיל היחוד, דהא מפו' בגמ' כתובות מח: ופסק כן הרמב"ם, דכשמתייחד עמה לשם נישואין בחצר של האשה ג"כ נעשית נשואה, רק כוונת הרמב"ם שיתייחד עמה באותו בית שדר שם, ולכן אם דר כעת בבית האשה סגי שיתייחד עמה שם).

ועוד י"ל טעם אחר דבחדר יחוד שלנו אין מועיל לצאת שיטת הרמב"ם דחופה זדר יחוד, דהנה הפוסקים פירשו בדעת הרמב"ם

וכ"ש דיש להקפיד לשכור חדר יחוד כשנושא אלמנה (או בעלת תשובה בעולה שדינה כאלמנה), דאפי' להשיטות דלא צריך יחוד לחופה, מ"מ מודו דחופת אלמנה ובעולה זהו יחוד (עיין שו"ע סי' ס"ד ס"ה) ולכן יש לדקדק יותר ביחוד דידהון. וצ"ב למה צריך לשכור חדר ייחוד, והרי מפו' בגמ' כתובות (מח:) ופסק כן הרמב"ם והשו"ע (סי' נ"ז) דכל היכא שמתייחד עמה לשם נישואין אפי' בחדר דידה קנאה למיהוי כנשואה.

סימן רסג

צירוף החתן והכלה לשתיית מלוא לוגמיו של הכוס

במק"א עוררתי דכיון דשבע ברכות בחופה ובז' ימי המשתה, חייבים לאומרם על הכוס, ע"כ צריך לשתות מן הכוס מלא לוגמיו, וכדעת רוב הפוסקים, דבכל ברכה על הכוס מעכב אף בדיעבד לשתות שיעור מלא לוגמיו. ^{דברי יוסף} עיין ערוך השולחן סי' ק"צ בהג"ה שם. [ובארתי עוד דכשמברכין בורא פרי הגפן, צריך להעמיד כוס של ברכות הנישואין קרוב להכוס של ברכה"מ והוי כמו שמברך על שניהם, וכשמעריבים משני הכוסות ביחד וטועמים החתן והכלה כנהוג, יש לחתן לשתות מכוס הנישואין (המעורב בקצת מכוס ברה"מ) כשיעור, משום שעיקר החיוב הוא לשתות מכוס הנישואין, ולא סגי בשתיית כוס ברכת המזון].

ודע עוד שצריך לכתחילה שהחתן בעצמו ישתה מלא לוגמיו, (ומיהו כיון שהוא ספק אי בשיעור מלא לוגמיו חייב בברכה אחרונה, לכן ראוי לשתות רביעית כדי שיצא מכלל ספק כמבואר בשו"ע או"ח סי' ק"צ), ואז ישלחו כללה לטעום כנהוג, ולא יסמוך שבצירוף שתיית

דהא דיחוד הוי חופה היינו דוקא יחוד גמור הראוי לביאה (עין ב"ש סי' נ"ה ס"ק ב' וס"ק ה', ובבית מאיר סי' נ"ה שנחלק עליו, ועיין בפ"ת כאן ס"ק ב'), וי"ל דיחוד הראוי לביאה מקרי רק כשיש בחדר מיטה שאז היא ראויה להיבעל, אבל כשאין מיטה שאז אינה ראויה לבעילה אי"ז יחוד הראוי לביאה. וא"כ בחדר יחוד שלנו שאין שם מיטה אין מועיל לצאת שיטת הרמב"ם דחופה זהו יחוד.

[ובפרט לפמש"כ הצפנת פענח (הל' אישות פ"ג) לבאר מש"כ הרמב"ם (איסור"ב פי"ט ה"ג) דאשה האסורה לכהונה שנישאת לכהן אע"פ שלא נבעלה נתחללה "שכל נשואה בחזקת בעולה היא אע"פ שנמצאת בתולה", וכ"כ הרמב"ם בעוד מקומות דנשואה דינה כבעולה. וביאר הצפנת פענח דמה"ת נשואה דינה כבעולה אע"פ שלא נבעלה, דכיון דבנישואין מתייחד עמה, זהו דין תורה דאמרינן דיחוד הראוי לביאה הוי כבעולה ממש עיי"ש. ולפי"ד דדין תורה דיחוד דנישואין משוי לה כבעולה, מוכח דיחוד דנישואין היינו יחוד בחדר עם מיטה, שאז שייך לומר שכיון שהיא במצב שראויה לביאה בפועל דינה כבעולה].

מיהו אף אי נימא דאין יוצאין שיטת הרמב"ם אלא כשהולכים לביתם אחר החתונה ומתייחד עמה, מ"מ לא בעינן שיראו עדים שמתייחד בביתו, וכמו שביארנו במק"א (מוע"ז ח"ד סי' רפ"ו בהגהה) דכיון דגם לשיטת הרמב"ם כבר קנאה כנשואה ליורשה וכו' במה שנכנסה לחופה שלנו (והיינו יריעה הפרוסה ע"ג כלונסאות), לא בעינן היחוד אלא לענין היתר ביאה שזהו דוקא ע"י יחוד, וכיון שאינו נוגע אלא לענין היתר ביאה א"צ ע"ז עדים עיי"ש.

ובמה המדקדקין ששוכרין מבעל האולם בין מקום החופה ובין מקום חדר הייחוד,